

VÝCHODNÉ SLOVENSKO AKO REGIONÁLNY FENOMÉN

LADISLAV TAJTÁK

TAJTÁK, L.: East Slovakia as a regional phenomenon. *Historický časopis*, 49, 2, 2001, pp. 307-329, Bratislava.

Specific features the historical development in the East Slovakia had and their interpretation were politically misused in the past and therefore a lot of controversial opinions and discussion followed. This concerned namely the influence of geographical agents upon the historical development of the region, its settlements, the origin of a separate economic base, the administrative role and uniqueness of East Slovakian dialect and ethnic. The author of the current paper has criticised this hypothesis on the basis of the research results from different authors and his own. He has come to the conclusions which consider such opinions not to be correct and internationally politicised in the past. He points to the fact that East Slovakia did not have its own historical development, but that it had been influenced and slowed down significantly by negative factors. History. Slovakia. East Slovakia as a regional phenomenon.

Ani jeden región na Slovensku nevyvolal toľko kontroverzných názorov, otvorených otázok, polemík a diskusií na svoju históriu ako východné Slovensko.* Na rozdiel od národnej historickej spisby v minulosti, ktorá interpretovala vývin tohto regiónu ako organickú súčasť slovenského národného územia a etnika, objavovali sa názory a argumenty, ktoré to spochybňovali.

Začiatkom 20. stor. ako produkt dezintegračnej politiky maďarských vládnych kruhov vystupujú na politickú scénu samozvaní predstavitelia východoslovenského ľudu s ideológiou tzv. slovjackta, dokazujúcou, že východní Slováci nárečovým pomenovaním „Slovjaci“ sú samostatným etnikom s vlastnou históriou, jazykom, kultúrou i národným povedomím. Po vzniku Československa V. Chaloupecký v duchu ideológie čechoslovakizmu dokazoval, že Slovensko má dve kmeňové základne, geograficky izolované a historicky oddelene sa vyvíjajúce. Geograf J. Korčák túto tézu rozšíril zeme-pisnými údajmi, podľa ktorých západné a východné Slovensko sú vlastne dve krajiny, z ktorých východný región je tzv. novou zemou. Oplyvnený uvedenými názormi O. R. Halaga vystúpil po r. 1945 s hypotézami, ktoré sformuloval do ucelenej koncepcie, podľa ktorej osobitné geografické postavenie, ekonomická báza zrodili nadstavbové javy prejavujúce sa v osobitnom kmeňovom vývoji Slovjakov, v ich reči, spisovnom jazyku, kultúre i v národnom povedomí, ktoré nespĺyvalo s celonárodným povedomím. Z toho potom vyvodil, že „východné Slovensko malo svoj vlastný historický vývin“.

Uvedené hypotézy a argumenty provokujú otázku, aký je objektívny obraz historického vývinu tohto regiónu pod vplyvom uvedených činiteľov a vzťahov. Budeme ich skúmať na základe výsledkov vedeckých výskumov, názorov a predstáv autorov v historickom vývine. Obrodenski historici a spisovatelia vytvárali obraz o Slovensku v duchu obranného a buditeľského historizmu.¹ V ich predstavách však

* Časť referátu bola prednesená na konferencii, ktorú usporiadala Katedra slovenských dejín a archívnictva Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove 21. 10. 1999 na tému Výskum miestnych a krajových dejín Slovenska.